

Riksbankens företagsintervjuer

MAJ 2011

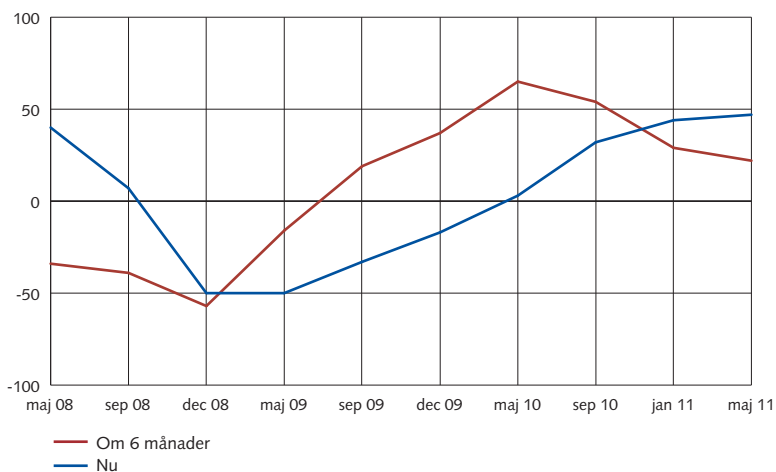
■ Riksbankens företagsintervjuer i maj 2011

Stark konjunktur planar ut

Riksbankens företagsintervjuer i maj 2011 visar att utveckling i efterfrågan och produktion i den svenska ekonomin är fortsatt god. Detta beror på stark exportutveckling, god inhemsk efterfrågan och fortsatt efterfrågan på arbetskraft. Samtidigt bedömer företagen att tillgången på arbetskraft fortfarande är god och att det finns ledig anläggningskapacitet. Konjunkturläget bedöms förstärkas något ytterligare det närmaste halvåret men dämpade förväntningar om produktion och orderingång tyder på att konjunkturuppgången nu går in i en lugnare fas. Många exportföretag påpekar att den nuvarande nivån på kronkursen försämrar den internationella konkurrenskraften och lönsamheten. Företagen har för avsikt att höja priserna både inom det närmaste kvartalet och under året, vilket framförallt beror på industrins prisplaner.

Företagen bedömde i maj att konjunkturläget var bra och att det i stort sett var oförändrat sedan januari i år (se diagram 1). Det finns dock vissa faktorer som påverkar bedömningen negativt, såsom de stigande råvarupriserna och den starka kronan. Ett industriföretag beskriver konjunkturläget så här: "Efterfrågebilden är fortsatt god. Det är råvaruprisökningarna och den starka kronan som stökar till det." Konjunkturläget om sex månader bedöms ofta bli bättre, även om det var färre företag i maj än i januari som trodde på en fortsatt uppgång. Flera företag som uppgav att konjunkturläget kommer att vara oförändrat förtydligade med "då menar vi oförändrat bra".

Diagram 1. Bedömning om konjunkturläget nu och om ett halvår
Nettotal

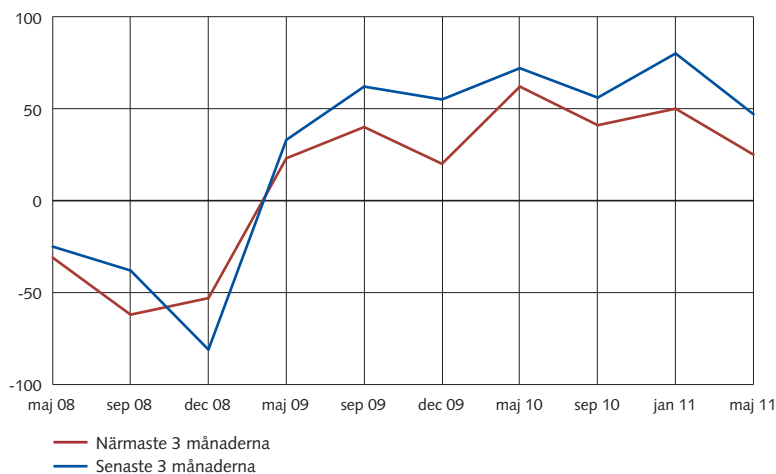

Anm. Frågan avser företagens omdöme om konjunkturläget nu och om sex månader. Nettotalen i diagrammet är saldot mellan andelen företag som uppgav att konjunkturläget är bra respektive dåligt, eller att läget förväntas bli bättre respektive sämre. Diagrammet visar viktade nettotal som bygger på antalet anställda i Sverige hos de intervjuade företagen.

De svenska exportföretagen ger överlag en positiv bild av situationen, med en stark efterfrågan från bland annat Tyskland, Kina och Brasilien medan efterfrågan från Sydeuropa fortfarande utvecklas svagt. "Återhämtningen fortsätter i den globala ekonomin men den är ojämnt fördelad över regioner" är ett exportföretags beskrivning av den globala konjunkturen.

Den positiva bilden för industrin bekräftas av företagets syn på produktionsvolym och ordergång, även om en viss dämpning jämfört med föregående intervjuomgång i januari kan skönjas. Diagram 2 visar att industrins ordergång fortsätter öka men inte i lika snabb takt som tidigare. Motsvarande bild för produktionsvolymen indikerar även den en dämpning av industrikonjunkturen framöver.

Diagram 2. Ordergång inom industrin
Nettotal

Anm. Frågan avser företagens ordergång de senaste tre månaderna och en bedömning av utvecklingen de närmaste tre månaderna. Nettotalen i diagrammet är saldot mellan andelen företag som uppgav att ordergången har ökat respektive minskat, eller förväntas öka respektive förväntas minska. Diagrammet visar viktade nettotal som bygger på antalet anställda i Sverige hos de intervjuade företagen.

Komponentbristen till följd av katastrofen i Japan förefaller endast ha gett marginella produktionsstörningar i svensk industri. En del företag kunde hantera situationen genom att köpa in dyrare komponenter på världsmarknaden.

”VÄNDNINGEN KOM REDAN I APRIL”

Handelsns bedömning av konjunkturläget var i stort sett oförändrad i maj från januari. Under de kommande sex månaderna förväntas dock efterfrågan förbättras kraftigt efter en svag utveckling för detaljhandeln under första kvartalet 2011. Flera handelsföretag uppgav att de hade sett en väsentligt förbättrad försäljning i april vilket bidrog till deras optimism om framtiden.

Byggbranschen vittnar om en fortsatt god byggkonjunktur där det är bostadssidan som svarar för den fortsatt stora efterfrågan. Företagen menar att det finns ett uppdämt behov av nya bostäder eftersom man har byggt för lite under flera decennier. Ett byggföretag ansåg att konjunkturläget var ”bra, men inte super”.

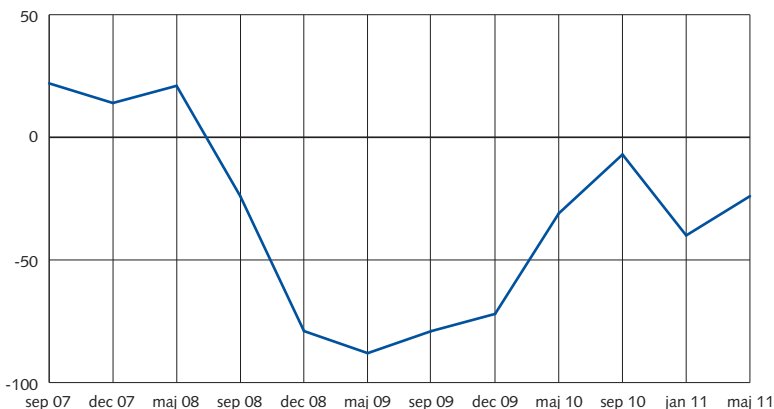
MINSKADE RISKER

Andelen företag som i maj ansåg att riskerna från konjunkturutvecklingen var större än normalt var något mindre jämfört med januari. Riskerna handlar till största delen fortfarande om den statsfinansiella oron i Europa samt om den starka kronan och farhågor om för snabba räntehöjningar. Företagen identifierade samma risker i januari.

ALLTJÄMT LEDIGA RESURSER I EKONOMIN

En sammanvägning av företagens svar om tillgången på arbetskraft och förmågan att hantera en oväntad efterfrågeökning tyder på att utnyttjandet av lediga resurser i näringslivet har ökat mellan maj och januari (se diagram 3). Sammantaget tyder svaren ändå inte på att det i allmänhet rådde någon påtaglig brist på vare sig ledig kapacitet eller på tillgänglig arbetskraft.

Diagram 3. Indikator på kapacitetsutnyttjande
Nettotal

Anm. Indikatorn baseras på två olika frågor. Industriföretagen fick frågan: Hur är möjligheterna att hantera en oväntad ökning av efterfrågan? Stora svårigheter, vissa problem eller inga svårigheter. Övriga sektorer fick frågan: Råder det brist på arbetskraft? Ja eller nej. I indikatorn ovan har svaren från dessa två frågor kombinerats med viktade andelar som bygger på antalet anställda i Sverige hos de intervjuade företagen.

Industriföretagen har ökat produktionen successivt, vilket har lett till ett högre kapacitetsutnyttjande som dock ännu inte är tillbaka på nivåerna före finanskrisen. Enligt industriföretagen finns det fortfarande ledig teknisk kapacitet att tillgå och det är få företag som anger att det skulle vara stora svårigheter med att öka produktionen.

De flesta industriföretagen planerar för ökade investeringar under de kommande sex månaderna och i det sammanhanget talar allt fler företag om investeringar för att kunna öka produktionskapaciteten. Därmed fortsätter den gradvisa förskjutningen av investeringarna, från att ersätta förslitet kapital till att utöka produktionen. Samtidigt är det få företag som genomför eller planerar för större investeringar utan i de flesta fall handlar det om mindre tillskott av produktionskapaciteten. I och med att det fortfarande finns ledig anläggningsskapacitet har dessa investeringsplaner troligen mer att göra med långsiktiga behov av utbyggd kapacitet och förbättrad produkti-

vitet än med brådskande behov till följd av ökad produktion. Besluten kan också ha påverkats av att företagen upplever konjunkturläget som mer stabilt än tidigare.

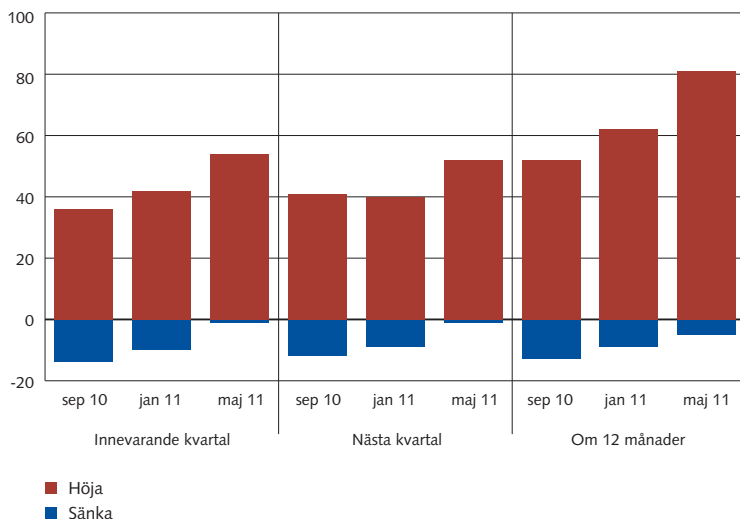
Omkring hälften av företagen uppgav i maj, liksom under hela fjolåret, att de har planer på att öka sin personal under de kommande tre månaderna, vilket talar för en fortsatt hög efterfrågan på arbetskraft. Inom industri och handel rör det sig om ökning på en bred front, men oftast relativt små tillskott på företagsnivå. De flesta företag använder bemanningsföretag för att anpassa personalstyrkan till variationer i efterfrågan. Omfattningen varierar dock mycket mellan sektorer och branscher och i många fall har bemanningsföretagen en marginell betydelse. I takt med att sysselsättningen har ökat har också användningen av bemanningsföretag ökat.

Inom handeln uppgav företagen, liksom tidigare, att det inte råder någon generell brist på arbetskraft. Inom byggbranschen anser man emellertid att det är svårt att hitta arbetskraft med rätt kompetens. Personalstyrkan i byggsektorn bedöms vara för liten i förhållande till den rådande produktionen och ett företag uttrycker situation som att "poolen av potentiell arbetskraft är alldeles för liten". Inom industrin anser däremot de flesta företag att personalstyrkan är väl anpassad till produktionen. Det finns dock en brist på specifik kompetens, såsom ingenjörer, och några företag uttrycker en viss oro över att detta kan hämma den framtida utvecklingen.

STIGANDE PRISTRYCK INOM INDUSTRIEN

I maj planerade fler företag att höja sina priser under de kommande tolv månaderna jämfört med tidigare intervjuomgångar i januari och i september 2010. Diagram 4 visar också att något fler företag räknar med att kunna höja sina priser under innevarande kvartal liksom under nästa kvartal, jämfört med i januari. Dessa skillnader beror framför allt på att industriföretagen i större utsträckning än tidigare, uppgav att de skulle höja sina priser. Samtidigt uttrycktes dessa pris-höjningsplaner i förhållandevis vaga ordalag, ofta i form av förhoppningar. Resultaten bör därför tolkas med viss försiktighet. Detaljhandelsföretagens svar indikerar inga tydliga skillnader mellan januari och maj för någon av tidsperioderna.

Diagram 4. Företagens prissättningsplaner
Andelar i procent

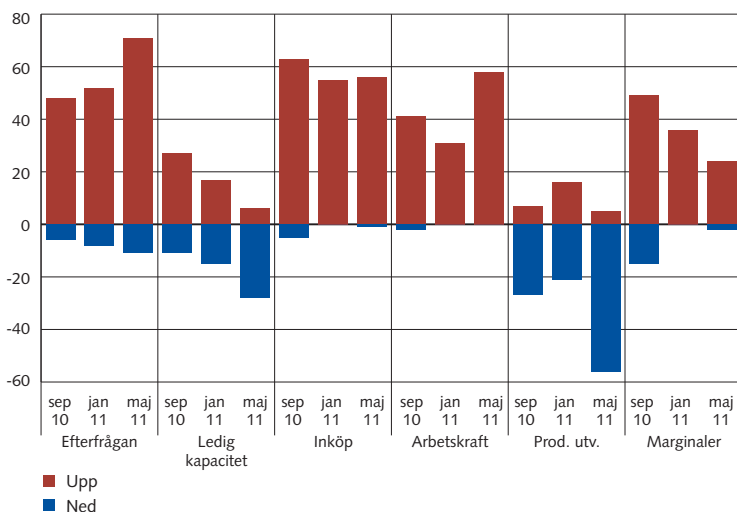

Anm. Staplarna visar andelen företag som tänker höja eller sänka sina priser under innevarande eller nästa kvartal, eller under de kommande tolv månaderna, uttryckt i procent. Diagrammet visar viktade andelar som bygger på antalet anställda i Sverige hos de intervjuade företagen.

Liksom tidigare uppgav också ungefär hälften av företagen hur stora prisändringar de planerar. Svaren varierade en hel del beroende på skilda förutsättningar i olika sektorer och branscher. Sammantaget tyder dock dessa svar bara på marginella förändringar av pristrycket för både industrin och detaljhandeln.

Kompletterande kommentarer från detaljhandeln andas dock en oro för att prisnivåerna kan behöva höjas. De stigande internationella livsmedelspriserna har hittills i stor utsträckning balanserats av kronans starkare växelkurs, men nu räknar inte handeln med någon ytterligare kronförstärkning. Därutöver pekar vissa företag på att de har haft långa kontrakt som fördröjt genomslaget från höjda inköpskostnader till konsumenternas priser.

Diagram 5. Faktorer som påverkar prissättningen kommande tolv månader
Andelar i procent

Anm. Staplarna visar andelen företag som anger att de olika faktorerna påverkar priserna uppåt eller nedåt, på tolv månaders sikt, uttryckt i procent. Diagrammet visar viktade andelar som bygger på antalet anställda i Sverige hos de intervjuade företagen.

Företagen svarade också på en följdfråga om hur deras prissättningsplaner under tolv månader framöver påverkas av faktorerna efterfrågan, ledig kapacitet, material- och inköpskostnader, arbetskraftskostnader, produktivitet utveckling och marginalförändringar (se diagram 5). De fick ange om respektive faktor påverkar priserna uppåt eller nedåt eller om den inte har någon påverkan.

Företagen anser att hög efterfrågan och ökade arbetskraftskostnader är viktiga anledningar till att kunna genomföra prishöjningar framöver. Stigande inköpskostnader är också en viktig orsak, men dess betydelse är ungefär densamma som vid de föregående intervju-tillfällena. I maj var det väsentligt fler än tidigare som svarade att produktivitet utvecklingen drar ned priserna. Färre företag ansåg sig kunna förbättra sina marginaler jämfört med i januari respektive september 2010. Dessa genomsnittliga resultat påverkas markant av svaren från de stora industriföretagen. Svaren från företagen inom handeln har ett delvis annat mönster där bland annat en ökad efterfrågan förväntas ha en väsentligt mindre betydelse för prisbildningen.

LÖNER PÅ VÄG UPP

En majoritet av företagen räknar med att lönerna kommer att stiga i en snabbare takt under de kommande tolv månaderna än tidigare. "Det är ett uppåtttryck, onekligen", som en intervjuperson uttrycker det. Denna förväntan avspeglas också i faktorerna bakom företagens prissättningsplaner enligt diagram 5. Inom industrin förväntar man sig stigande lönekrav dels på grund av den snabba konjunkturuppgången dels eftersom det föregående avtalet ingicks i skuggan av finanskrisen.

Nästan hälften av företagen förväntar sig också en ökad löneglidning. Orsakerna till det är dels allmän ökad efterfrågan på arbetskraft dels brist på vissa specialister. Inom industrin har man brist på ingenjörer och inom handeln ser man en ökande omsättning av mer kvalificerad personal. Ett företag uttrycker det som att "konjunkturen har vänt för duktiga medarbetare".

LÖNSAMHETEN UNDER PRESS

Företagens bedömning om sin egen lönsamhet låg kvar på ungefär samma höga nivå som i januari, men med en tendens till försvagning. Produktionen och försäljningen har ökat under året, men trots det anser inte företagen att lönsamheten har blivit bättre. Enligt företagen beror detta på kostnadsökningar av olika slag samt en skärpt konkurrens som har reducerat marginalerna. Exportföretagens marginaler har minskat på grund av den starka kronkursen och byggföretagen är missnöjda med lönsamheten på kontrakt som ingicks under krisen. Färre företag än tidigare ser möjligheter att förstärka sina marginaler, vilket illustreras i diagram 5.

"VI TVINGAS TILL KRAFTIGA PRODUKTIVITETSFÖRBÄTTRINGAR"

Kommentarerna från många av exportföretagen tyder på att de ser den starka kronan som bestående och att de anser sig behöva bli mer produktiva för att upprätthålla sin lönsamhet och internationella konkurrenskraft. Många företag kommenterade denna situation med formuleringar i stil med att de "tvingas till kraftiga produktivetsförbättringar på grund av den starka kronan".

Sveriges riksbank
102 37 Stockholm

Tel 08-787 00 00
Fax 08-21 05 31
registratorn@riksbank.se
www.riksbank.se